

Katılımcı demokrasi ve örnek olay: Azmanbüs

Adalar'ın 'azmanbüsü' tam karşımızda duruyor. Bu örnek olayda siyaseti nasıl kuracağımız, sanırım en iyi direndikleri ve mücadelesini verdikleri katılımcı demokrasi üzerine düşüncelerini somut bir biçimde ortaya koymaya en yakın sivil toplum kesimi olarak Adalılar biliyor.

Akın Atauz

22/06/2024

aatauz@yahoo.com

“Adalarda minibüs istemiyoruz”

Bunu duyuyoruz. Adalardaki protestoyu/ direnişi izliyoruz. **İBB**'nin ve **Adalar Belediye**'sinin tutumunu da açıkça görüyoruz. Kentsel bir sorun ve sorunun nasıl ele alınacağı ve çözüleceği konusunda taraflar arasında bir anlaşmazlık var. Problemin ele alınma biçimi bakımından, belediyenin polis tehdidinden/ baskı kullanmasından/ kendi çevrelerini korumak isteyen yerel göstericileri hapsetmeye çalışmasından ve istenmeyen azmanbüsleri çalıştırmaya devam etmesinden başka somut bir olgu da göremiyoruz.

Peki, olmakta olan nedir?

Bu olguyu aylardır tartışmakta olduğumuz katılımcı demokrasi kavramı açısından analiz etmeye, anlamaya ve yorumlamaya çalışalım. Analizi farklı açılardan ve farklı derinliklerde yapabiliriz ancak şimdilik sadece basit ve temel bir tartışma çerçevesi geliştirmeye çalışalım:

Temelde iki farklı taraf ve bakış açısı, iki farklı talep görüyoruz. İki tarafı hem taleplerinin ne olduğu hem de taleplerinin gerçekleşmesine nasıl bir yöntemle yaklaştıkları bakımından incelemeye çalışalım. Tarafları “Belediyeler” ve “Adaların yerel halkı/toplumu” olarak adlandıralım.

Adalılar ne istiyor?

Yerel toplum ne istiyor?

Adaların olabildiğince;

- araç motorlu trafiğinden korunmasını,
- ekolojik bakımdan ulaşım stratejisinin yaya ve bisiklet ağırlıklı bir planlama yaklaşımıyla ele alınmasını ve korunmasını,
- adaların tarihsel dokusuna, kimliğine ve doğal biricikliğine zarar verilmemesini,
- Adaları doğası ve toplumsal dokusu/ kimliği ile koruyan yasalara ziyaretçilerin de uymasına ihtiyaç olduğunun/ bunun bütün İstanbul halkı tarafından da benimsenmesi (ve bu korumanın gerektireceği fedakarlığı ziyaretçilerin de paylaşması) gerektiğinin bilinmesini,
- eğer kaçınılmaz ihtiyaçlar için motorlu araçlar olacaksa (itfaiye, cankurtaran, çöp toplama ve her hangi bir ihtiyaç-engel nedeniyle yürüme güçlükleri olanlar vb. için) bunların optimum bir düzeyde tutulması ve araç sayısı çoğaltmaktan kaçınan bir tutumun/ politikanın benimsenmesini istiyor

Bunun nasıl gerçekleşeceği konusundaki temel talepleri de şöyle:

1. yerel konularda alınacak kararların “yukarıdan”/ tek yanlı ve baskıcı biçimde alınmaması,

2. yerel toplumun en azından kendi belediyesine ve sivil toplum örgütlerine, sivil inisiyatiflerine ve hiçbir biçimde örgütlenmemiş olsa bile karşı duruşu olan bütün Adalılara danışılarak,
3. diğer bir deyişle katılımcı demokratik bir sürecin, içeriksiz bir klişe gibi kullanılmadan, gerçekten işe yarayacak biçimde işletilmesi.

Belediye ne yapıyor?

Belediyeler (bu yazı hazırlanan kadar henüz sesini çıkartmaya cesaret edemediği için **Adalar Belediyesi** ve İBB) ise,

- **UKOME**'de 2020'de alınmış kararı uygulamak, tescilsiz elektrikli araçların kullanım süreci dolduğu için yerine tescilli araçların kullanılmasını,
- bunun için **ASELSAN**'la yaptığı anlaşma gereği ürettirdiği (yani yatırım yaptığı) minibüslerin (azmanbüs) kullanılmasını ve
- Adalarda bir kamusal ulaşım sistemi kurulmasını,
- kamu ulaşım kapasitesini (açık bir biçimde söylenmemiş olsa bile, Adalardaki kamusal ulaşım sisteminin sadece Adalıları düşünerek değil, Adaları ziyaret edecek İstanbulluların sayısını da düşünerek) ziyaretçi nüfusunu da dikkate alarak (yani sadece yerel ihtiyaç ölçeğine göre değil, kentsel ziyaretçi ölçeğini de dikkate alarak) saptamayı ve
- kamu ulaşım sisteminin kentsel ölçeğin elverdiği oranda temiz enerji ve çevreyi kirlletmeme özelliklerine dikkat edilmesini istiyor.

Belediyeler, bunu gerçekleştirme yöntemi olarak da;

1. teknik kapasitesini ve bürokrasisini kullanarak talep büyüklüğünü saptamayı,

2. araçların teknik özelliklerini, (mümkün olduğu ölçüde) Adaların ekolojik özelliklerini dikkate alarak belirlemeyi,
3. tek karar verici olmayı, zamanlama ile ilgili belirlemede kendi önceliklerine göre davranmayı ve
4. herkesin, mutlak otorite olarak kuruma (İBB ve İETT) kusursuz itaat etmesini ve kararlarını onaylamasını talep ediyor.

Görüldüğü gibi bu yöntemin/ tarzın içinde demokrasi yok; değil “katılımcı demokrasi”, sosyal demokrat olma özellikleri bile yok. Sadece iktidarı ele geçiren bir otoritenin bütün doğruları en iyi kendisinin bildiği ve teknokrasisi ve bürokrasisi ile herkesin yararına olabilecek en doğru kararları verebileceği inancı var. Eğer bunu beğenmiyorsa yerel toplumun da, hırpalanmayı/polis şiddetini ve hapsi göze alması gereken geçici hevesli bir grup olduğunu düşünüyor.

Olguyu nasıl yorumlayabiliriz?

Olguyu anlamaya çalıştıkça asıl sorunun, Adalar’daki kamusal ulaşım sisteminin teknik/ yönetsel özelliklerinden çok (çünkü bunlar bağdaştırılması imkansız ilkeler/ istekler- öneriler değil), bu sistemin siyasi özelliklerinin ne olacağı, nasıl kurulacağı ve işletileceği, nasıl denetleneceği konusundaki karar alma süreçlerinin ele alınış biçimi/ demokrasisi üzerinde olduğunu anlıyoruz.

‘Çürüyen’ temsili demokrasiye vs katılımcı demokrasi

Yerel toplum açıkça katılımcı demokratik bir yöntemin geçerli olmasını istiyor.

Belediyeler ise, (hangi parti iktidarda olursa-olsun, merkezi yönetimden farksız bir

biçimde) kararlarını otoriter bir biçimde, kamunun yararının ne olduğunu tek seçici olarak belirleyerek ve işini kimseyi karar sürecine katmadan, bildiği gibi yapmak istiyor. Siyasetin niteliği de tam burada belirliyor: Yerel halkın siyaseti özgürlükçü ve demokratik bir siyaset. Belediyelerin siyaseti ise teknokratik, bürokratik ve despotik bir siyaset. Oysa Belediyeler, “demokrasi”/ “sosyal demokrasi”/ hatta “katılımcı demokrasi” sözü vererek toplumu temsil etme yetkisini elde ettiler. İktidar sözünü tutmayabilir ve bunu da bir “siyaset” olarak benimseyebilir. Ancak burada, toplumu aldatıcı/ doğru olmayan, hatta çürümüş olan bir durum var. **Hamlet**’in **Danimarka Sarayı** için söylediği gibi...

Neden bu sorun oluşuyor?

Belediyeler demokrasi sözü veriyorlar ve belki gerçekten de demokratik bir yönetim uygulamayı istiyorlar. Ama bunu nasıl yapacaklar? Belediye demokrasiyi nasıl uygulayacak? Bunun için bilinen (ve daha ötesinin düşünülmesinde olağanüstü tembelce davranılan) yöntem, dört ya da beş yılda sandık kurmak, siyasa parti propagandası yapmak, halktan oy istemek ve iktidara gelirse de işine kimseyi

kariştırmadan/ istediği kararları alarak ve kurumsal denetimler ne kadar etkiliyse ona razı olarak, gelecek sandık dönemini beklemek... Bunun adı “**temsili demokrasi**”. Temsilcilerimiz bizim yerimize kararlara katılıyorlar. Ancak bu yeterli mi? Temsilcilerimiz bizi iyi temsil edebiliyorlar mı? Kararlar etkin bir biçimde ve toplumun çeşitli kesimleri için hakça ve adaletli biçimde alınabiliyor mu? Yanıt eğer “hayır” ise “**katılımcı demokrasiye**” ihtiyacımız var demektir.

Peki, toplum, yerel toplumlar/ halkın farklı kesimleri, demokrasiyi istiyor mu? Yanıt “evet” ise o zaman katılımcı demokrasinin ne olduğu, nitelikleri, ilkeleri, işleyiş yöntemleri/ özellikleri ve gerektiğinde kurumsal (bunun her zaman “resmi” olması gerekmez) yapısının belirmiş olması, üzerinde tartışmalar yapılması ve sürekli olarak bu demokratik yöntemin geliştiriliyor olması gerekiyor.

Bu zor bir iş.

Zor işi (eğer sandık dönemimde verdikleri sözler samimi ise) belediyelerin ve sivil toplumun, sivil toplum örgütlerinin, birlikte ortaya koyması gerekiyor. Ama belediyelerin ne kadar güvenilir olduklarını/ iktidarı elde ettiklerinde bir despot olup olmayacaklarını bilemediğimiz için, bizlerin sivil toplumun bir parçası ya da örgütleri olarak katılımcı demokrasiyi çeşitli ölçeklerde ve çeşitli toplumsal durumlar bakımından nasıl tanımlayabileceğimiz/ nasıl tanımlamak istediğimiz üzerinde birçok tartışma yapmış olmamız ve bu tartışmayı giderek alevlendirmemiz gerekiyor.

Katılımcı demokrasiyi kendi bakımımızdan, bulunduğumuz yer ve durumdan doğru nasıl düşündüğümüzü ortaya koymak ve tartışmak için gösterdiğimiz çabanın her şeye rağmen göz alıcı olmakla birlikte, yeterli olduğunu söyleyebilmek zor... Bunu

belediyelerden bekleyemeyiz. Bunu devletten hiç bekleyemeyiz. Ama kendimizden bekleyebiliriz. Sivil toplumun kararlılığı ve yaratıcılığı, hem istediği demokrasinin ne olduğu, bunu çeşitli farklı durumlar/ ölçekler bakımından nasıl somutlaştıracığı ve siyasetin bu anlamda kurulmasının nasıl tartışılacağını eğer biz belirlemezsek demokrasi alanında bir gelişme sağlamak da çok zor/ hatta imkansız olacaktır. Katılımcı demokrasiyi **Türkiye**'nin sivil toplumları tartışıkça ve bu tartışmaları giderek ağılaştırdıkça ve güçlendirdikçe, katılımcı demokratik işleyiştten beklediklerimizin ne olduğunu belediyelere de,devlete öğretmek için büyük bir adım atmış olacağız... Adalar “azmanbüsü” tam karşımızda duruyor. Bu örnek olayda siyaseti nasıl kuracağız? Sanırım bunu en iyi “Adalılar” biliyor. Direndikleri ve mücadelesini verdikleri katılımcı demokrasi üzerine düşüncelerini somut bir biçimde ortaya koymaya en yakın sivil toplum kesimi Adalılar... Ve bizler... Katılım düşüncesine nasıl can vereceğiz?

Akın Atauz